

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1925 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utsträckning av återbetalningstiden för lån från kraftledningslånefonden.

(1:sta avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 41 i första kammaren av herr Nilsson, Nils Anton m. fl., och nr 61 i andra kammaren av herr Eriksson i Västbro m. fl., har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att punkt 7) i kungörelsen av den 8 juni 1923, med ändring i kungörelsen av den 13 september 1918 angående allmänna bestämmelser för lån från kraftledningslånefonden, skall ha följande ändrade lydelse:

7) Lån skall sedan — — — — följande högst trettio år med — — — —
— — — — del av lånet.

Därest — — — — betalning sker.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionerna.

Vid beslutet 1918 om kraftledningslånefondens inrättande godkände riksdagen vissa av Kungl. Maj:t föreslagna huvudgrunder att gälla för lånerörelsen. Kungl. Maj:t skulle äga meddela de närmare bestämmelser, som därutöver kunde erfordras. Nämnda huvudgrunder återfinnas i kungörelsen den 13 september 1918 (nr 718) angående villkoren för lån från fonden. I överensstämmelse med beslut vid 1919 och 1923 års riksdagar hava därefter de ändringar vidtagits, som framgå av kungörelserna den 27 juni 1919 (nr 480) och den 8 juni 1923 (nr 194).

Det lånevillkor, vari ändring föreslås i motionerna, är av följande lydelse:

Lån skall, sedan det innehafts under två år från lyftningsdagen, återbetalas under vart och ett av därpå följande högst aderton år med lika annuitet, därav såsom ränta räknas fem procent å det oguldna kapitalbeloppet, låntagaren dock obetaget att före lånetidens utgång på en gång inbetala ogulden del av lånet.

Motionerna synas, i betraktande av den för förslaget anförda motivering, avse en utsträckning av den sammanlagda återbetalningstiden för lånen från högst tjugugu till högst trettio år från lyftningsdagen.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat gemensamt utlåtande av kommerskollegium och lantbruksstyrelsen, vilket såsom bilaga fogats vid detta utlåtande.

Utskottet.

Av skäl, som i ämbetsverkens utlåtande anförts, vill utskottet tillstyrka sådan förändring i gällande grunder för lån från ifrågavarande fond, att den nu stadgade återbetalningstiden må kunna utsträckas. Med avseende å hur lång amorteringstid, som sålunda bör kunna få medgivas, anser utskottet, att denna bör bestämmas till sammanlagt högst trettio år eller den tid, som ämbetsverken, enligt vad utskottet förvissat sig om, i sitt berörda utlåtande avsett. I likhet med ämbetsverken håller utskottet ock före, att sådan utsträckning bör göras beroende av prövning i varje särskilt fall. Under hänvisning jämväl i övrigt till berörda utlåtande hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av motionerna I: 41 och II: 61 besluta sådan ändring av grunderna för utlämnande av lån från kraftledningslånefonden, att återbetalningstiden för sådant lån må efter prövning i varje särskilt fall kunna utsträckas till högst trettio år.

Stockholm den 23 april 1925.

På jordbruksutskottets vägnar:

O. NILSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 34.

Bilaga.

Till riksdagens jordbruksutskott.

Genom skrivelse den 13 mars 1925 har Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium och lantbruksstyrelsen att senast den 24 mars 1925 avgiva gemensamt utlåtande över de inom första och andra kammaren väckta lika lydande motionerna nr 41 respektive 61 om utsträckning av återbetalningstiden för lån från kraftledningslånefonden.

Till åttlydnad därav få ämbetsverken härmed anförda följande.

Enligt kungl. kungörelsen den 13 september 1918 (nr 718) gälla för lån, som före den 1 juli 1923 beviljats från kraftledningslånefonden, följande villkor angående lånens återbetalning och förräntning:

6) Lån skall, sedan det innehafts under två år från första lyftningsdagen, återbetalas under vart och ett av därpå följande högst aderton år med lika kapitalbelopp om året, låntagare dock obetaget att före lånetidens utgång på en gång inbetala ogulden del av lånet.

7) Å lyftat lånebelopp skall erläggas årlig ränta från lyftningsdagen med fem procent, dock med skyldighet för låntagaren att, därest förfallet kapitalbelopp icke inom åtta dagar efter förfalldagen inbetalas, å det förfallna beloppet erlägga sex procent årlig ränta från förfalldagen till dess betalning sker.

På grund av enskild motion (II: 55) beslöt 1923 riksdag under återopande av jordbruksutskottets utlåtande nr 29, att ovanstående villkor skulle ändras. Enligt kungl. kungörelsen den 8 juni 1923 (nr 194) hava punkterna 6) och 7) i kungörelsen den 13 september 1918 angående allmänna bestämmelser för lån från kraftledningslänefonden beträffande lån, som från och med den 1 juli 1923 beviljas från fonden, följande ändrade lydelse:

6) Å lyftat lånebelopp skall, intill dess lån innehafts under två år från första lyftningsdagen, erläggas årlig ränta från lyftningsdagen med fem procent.

7) Lån skall, sedan det innehafts under två år från första lyftningsdagen, återbetalas under vart och ett av därpå följande högst aderton år med lika annuitet, därav såsom ränta räknas fem procent å det oguldna kapitalbeloppet, låntagaren dock obetaget att före lånetidens utgång på en gång inbetala ogulden del av lånet.

Därest förfallen annuitet icke inom åtta dagar efter förfalldagen inbetalas, åligger det låntagaren att å den del av annuiteten, som utgör amortering, erlägga sex procent årlig ränta från förfalldagen till dess betalning sker.

De ändrade bestämmelserna skulle som regel endast tillämpas beträffande lån, som komme att beviljas efter den 1 juli 1923. I vissa fall har Kungl. Maj:t sedermera i enlighet med vad jordbruksutskottet i sitt ovannämnda utlåtande framhållit såsom önskvärt medgivit tillämpning av ifrågavarande ändrade villkor även å äldre lån.

Nu ha motionärerna med stöd av de skäl, som i motionerna anförts, hemställt, att återbetalningsvillkoren för lån från fonden måtte ändras på sådant sätt, att återbetalningstiden för lånen utsträckas från högst 20 till högst 30 år från lyftningsdagen.

Ett stort antal av de elektriska distributionsföretag, varom här är fråga, har tillkommit under de år, då såväl material som arbetspriser voro onormalt höga. I avsevärd utsträckning kom därvid även ersättningsmaterial till användning i brist på fullgod sådan. Härigenom ha kostnader för utbyten av sådan kristidsmaterial sedermera tillkommit. På grund härav har ett stort antal av ifrågavarande anläggningar, till vilka i allmänhet endast obetydliga kontanta bidrag lämnats av delägarna, kommit att ådraga anläggningsägarna en så stor skuldsättning, att denna synes i avsevärd grad motverka de fördelar, som avsågos med elektrifieringen.

Ehuru kraftledningslänefondens syfte ursprungligen var att befrämja anläggande på landsbygden av distributionsnät och således möjliggöra nyanläggningar, där svårigheter vid upplåning på privat väg förefunnos, så ha i själva verket lån i stor utsträckning beviljats åt sådana redan bestående företag, som utfört anläggningar med hjälp av tillfällig upplåning. För dessa företag ha nämligen på grund av den allmänna depressionen svårigheter uppstått att konvertera de tillfälliga lånen i fasta amorteringslån mot skälig ränta. Sparbankerna ha i stor utsträckning anlitats, men dels hava deras disponibla kapital ej motsvarat kraven, och dels hava de vid sin utlåning i allmänhet ej medgivit längre avbetalningstid än 10 år, vilket medfört synnerligen betungande årliga utgifter för låntagarna.

Det torde under sådana omständigheter och med hänsyn till, att lands-

bygden för närvarande i stor utsträckning kan anses vara elektrifierad, och att något större antal nya anläggningar därför ej årligen kunna förväntas ytterligare tillkomma, vara ett allmänt intresse i lika hög grad som befrämjandet av nyanläggningar, att den utörda elektrifieringen åtnjuter det fortsatta ekonomiska stöd, som statsmakterna kunna med hänsyn till det statsfinansiella läget lämna. Elektrifieringen har ännu ej, om man bortser från vissa smärre avgränsade områden, medfört de ekonomiska fördelar, som kunna förväntas, om den elektriska energin allmänt vinner användning inom alla de områden, där den med fördel kan utnyttjas. Orsaken härtill torde framför allt vara att söka i den höga kostnad, den elektriska energien ofta nog betingar i jämförelse med andra kraft- och belysningsmedel. De höga energikostnaderna åter bero på höga kostnader för alstrande eller inköp av den elektriska energin, på kostnaderna för underhåll och reparation av anläggningarna och slutligen på kostnaderna för förräntning och amortering av de i anläggningarna nedlagda kapitalen.

I detta sammanhang torde endast de senast nämnda kostnaderna — som i regel äro de mest betungande — vara av direkt intresse. Då motionärerna ej hemställt om sänkning av gällande ränta för lån från ifrågavarande fond, kunna dessa kostnader nedbringas endast genom en förlängd återbetalningstid.

Det torde vara allmän regel, att en anläggning bör avskrivas inom så lång tid, att anläggningen kan fullt utnyttjas under hela avskrivningstiden. Den tid av 20 år för återbetalning av lån från krafledningslånefonden, som för närvarande är fastställd, torde kunna anses ganska godtyckligt vald. Vattenfallssakkunniga, som i utlåtande av den 7 mars 1918 föreslogo denna amorteringstid, hava ej heller lämnat någon särskild motivering härför. Vissa maskinella delar och framför allt ledningsstolparna torde i allmänhet icke kunna användas under så lång tid som 20 år, under det att användbarheten av andra delar, såsom koppartråd m. m., är i stort sett oberoende av tiden. Då nu vissa delar av anläggningen under alla förhållanden måste utbytas efter något antal år för att anläggningarna skola kunna fylla sitt ändamål, synes det, därest i kostnadskalkylerna medtagits nödiga belopp för dylika oundgängliga underhållskostnader, ej böra möta hinder ur synpunkten av anläggningarnas brukbarhetstid, om tiden för deras avskrivning och därmed lånetiden förlänges. Därest ej några alldeles oförutsedda förhållanden inträda, torde kunna påräknas, att där elektrifiering en gång genomförts, kommer man ej att avstå från de obestridliga fördelar, som därigenom vinnas. Dessa fördelar torde utgöra den bästa garantin för att anläggningarna i framtiden komma att vidmakthållas.

De ekonomiska förhållandena äro emellertid olika vid olika distributionsföretag. De, som utbyggt sina anläggningar under dyrtiden, ha naturligen större svårigheter att förränta och amortera sina anläggningskostnader än de, som företagit utbyggnaderna före eller efter den egentliga dyrtiden. Det torde därför ej vara ändamålsenligt att generellt utsträcka återbetalningstiden till ett visst antal år från första lyftningsdagen, utan låta detta bero av ämbetsverkens bedömande i varje särskilt fall. Detta torde även vara nödvändigt med hänsyn till de säkerheter, som lämnats för redan lyftade lån, vilka säkerheter äro avvägda efter de vid utlämnandet av lånen gällande bestämmelserna. Ämbetsverken torde därför i varje fall, då fråga är om förlängning av återbetalningstiden för redan lyftade lån, böra göra sådant medgivande beroende av låntagarens möjligheter att förete sådan säkerhet, som kan godtagas av statskontoret. Å andra sidan torde det ej vara skäligen att undandraga de nuvarande låntagarna den föreslagna lättningen, emedan

just dessa i stor utsträckning utfört sina anläggningar under dyrtiden och därför först och främst äro i behov av lindrigare återbetalningsvillkor.

Med anledning av vad i motionerna anförts beträffande säkerhet för lånen vilja ämbetsverken framhålla, att de för sin del anse den risk, staten skulle ikläda sig genom att i allmänhet godtaga samma inteckningssäkerhet för företag, anslutna till större privata kraftverk, som för sådana anslutna till statens kraftverk, vore relativt obetydlig. I särskilda fall torde dock omständigheterna kräva, att jämväl annan säkerhet erfordras efter statskontorets beprövande.

Vid bifall till den genom motionerna gjorda framställningen komme de till kraftledningsslånefonden inflytande återbetalningarna givetvis att i viss mån försenas, men detta förhållande torde ej vara av så avgörande betydelse, att det bör utgöra hinder för den ifrågasatta förlängningen av återbetalnings-terminen.

Ämbetsverken vilja ytterligare framhålla önskvärdheten av, att de förändrade återbetalningsvillkor, som nu kunna bliva beslutade, ävensom de, vilka blevo antagna vid 1923 års riksdag och finnas intagna i kungl. kungörelsen den 8 juni 1923 (nr 194), måtte, efter prövning av ämbetsverken i varje särskilt fall, kunna tillämpas jämväl i fråga om redan beviljade lån. Ifrågavarande bestämmelser avse endast amorteringstid och amorteringsplan men innebära ej nedsättning av ränta eller överhuvudtaget något efterskänkande av statens fordringar. Kungl. Maj:ts prövning och beslut rörande varje sådan ansökan synas under dessa förhållanden knappast erforderliga.

Med hänsyn till de ekonomiska lättnader, ett bifall till motionerna skulle medföra för ett avsevärt antal företag med stor skuldbörda, ha ämbetsverken på grund av vad ovan anförts intet att erinra mot den föreslagna ändringen av bestämmelserna för lån från kraftledningsslånefonden.

Stockholm den 21 mars 1925.

För kommerskollegium:

K. A. FRYXELL.
RAGNAR SOHLMAN.
E. C. ERICSON.

För lantbruksstyrelsen:

ERIK INSULANDER.
ELIS BJURSTEDT.
GEORG VON ZWEIGBERGK.

G. E. Billing.